
BEI-GORRITXU (5n SARIA)

Gabon-bezperako negu gorria; txingor-tanberrada leioan. Mateo Txistu mendian dabil erbiaren ondoren, eta bere txistuak entzuten dira aizearen burrundadan. Sukaldearen baztar batean amona intxaur saltsa-biarko egokitzen.

Sutegia bero: argia eta epeltasuna inguru guztian zabaltzen. Aparirako maia prest eta taloa esnekatilluagaz bakoitzentzako apari. Eseri dira umetxoak eta irentsi dute amen batean esnea eta taloa.

Amatxo (Txomintxu'k amari), esne-tanta batzuek sobre dodaz eta emoidazu talo zatitxu bat geiago.

– Katilluan gelditzen dan esnea edan egiten da besterik gabe. Ez noia zuregaitik beste talo berri bat erretzen.

– Bei gorritxuaren esnea obia da Zurirena baño.

– Zeure irudipena izango da; bei guztiak solo berdiñeko belarra jaten dabe-ta.

– Bai, baño, bei gorritxua Attittaren ipuiñetan agertzen da.

– Bai, bai, ala da - diote beste maikide guztiek.

Txomintxu eta amatxo eztabaidan ari diran bitartean, beste anai-arebek zurrut egin diote katilluetako ondakiñei, ortzak zorrotz danboliñeko gaztañei ekiteko. Esan bear degu bitarte onetan aita beieri belarra emoten ari dala eta aittitta danboliñari eragiten. Gaztañak asi dira pin eta pun. Maiatik jeiki eta neskato-mutillek, aulki txikietan, su-inguruan jarri dira aittitta erdian dabela, mauka-mauka gaztañei ainkaka.

—Aittitta, Txomintxu'k, bei gorritxuaren ipuiña esan egiguzu.

—Bai, Bei Gorritxuak badauz bere ipuin bereziak gure artean.

—Esan, esan, aittitta - craso diote beste guztiak.

Danboliña jaso, suari eragin biztuteko eta asi da aitona kontu-kontari:

— Bein batean, Goikola'ko neskatxa mendian ganadua zaiutzen dagoela, jo eban ekaitzak zeruan eta etxeko bei gorria galdu eban basoan. Sartu zan bera be basora eta an topa eban bere etxeko bei gorriaren

antzeko bat. Eurena zalakoan, eldu eutson buztanetik etxeruntz eramateko.

Eta, zer egin eban beiak? dio Anetxuk.

Arin-aringa asi zan baso-barreneruntz.

– Ez al eban etxera etorri nai? -Pedrotxo 'k

— Goikola'ko neskatxak buztanari eutsi eutsan indar guztiaz eta beiakin batera an joan zan oian barrenean zear.

– Noraiño eraman eban?

– Koba-zulo sakon bateraiño.

– Baina beia leize-zuloan bizi al zan?

—Bei arek Bei-gorritxu eban izena, baño ez izana.

– Zer zan, ba?

—Bei gorri baten itxurak artutako sorgiña: Mari, sorgin guztien erregiña.

Begoña'ko Andra Mari'ren senitartekoa?

– Ez, umetxo, Begoña 'ko Andra Mari'k ez dau zer ikusirik Mari sorgiñarekin. Batzuek, gure artean, nai dituzte biak alkartu, izaki baten bi aurpegi balira bezela. Bi gauza desberdiñak dira.

—Mari sorgiña jentillen erregiña al zan?

—Eta Begoñako Andre Maria Jesus'en ama eta gurea ere bai. Biar ikusiko dogu korta batean Jesus Aurra eskuetan daualarik.

– Eta, zer egin zion Bei-gorritxu sorgiñak Goikola'ko neskatxari?

– Berarekin koban bizitzen imiñi, neskame bezela.

– Eta, an al dago ondiño?

– An egon zan denbora luzean eta ez zan iñor araiño ausartzen.

– Orduan, Mari gaiztoa da.

– Mari sorgiña gaiztoa eta ona ere bada. Begirude dionari mesede asko egiten deutsoz.

– Au bildurra gabaz etxetik irteteko!

— Gabekoak gabekoentzat, esaten zuten gure aurrekoek eta egunekoak egunekoentzat.

– Eta, amak gauzez metal-iturrira bialtzen ba'gaitu, orduan zer?

– Ba, andik etorrita, sutegiko ikatz goritu bat sartun bear da uretan, gaueko espiritu txarren kutsuak kentzeko...

Gaueko garbiketak eginda, ama urreratu zaie lotarako ordua dala-ta; baiña, umetxo danak asi dira protestaka:

– Biar festa dogu eta utzi eiguzu Beigorritxuaren ipuiña amaitzen!

– Bai apurtxo batean laga neure illobatxoak nerekin. Zer geiago jakin nai dozue?

—Bolueta aldean ebillen artzaiarena.

— Bein batean baserritar batzuek etorri ziran Amboto'ko Mari sorgiñaren gana, mesede eskatzen; baiña, Mari'ren serbitzariak esan eutsen Bolueta aldean zebillela, ezak kobratzen.

—Mari'k gezurra esaten dauana, zigortzen dau.

— Alan bada, Mari ona da; Jainkoa'ren antza dar"

—Jainko baten antzera, aginduak ere badauz.

– Baiña, aittitta, ez diguzu esaten ezak kobratzea zer dan.

– Gezurra zigortzen damita be, esan deusuet.

– Eta, nolan zigortzen dau, ba?

– Bolueta'ko artzaiñak eun ardi eukazan larraiñean; bada, arakiññari larogeita amar eukozala esan eutson.

– Ori gezurra da eta zer zigor emon eutson?

– Eukozanak baño amar ardi gutxiago esan zuen eta orretzek kendu eutsozan gezurraren kastigu.

—Kastigu ederra da.

—Sariak emoten be badaki.

—Goikola'ko neska basoko leizean eukon sartuta Mari Beigorrituak eta zelan esan dozu Anboto'ko aitzetan bizi dala?

– Gure aurrekoek esaten eben - naiz eta benebenetan sinistu ez - Mari'k zazpi zulo-bizitza bereziak eukozala Euskalerriko leizeetan.

– Eta, zelan joaten zan batetik bestera?

– Sua dariola joaten zan beti, batetik bestera, aidean: batzuetan susko zalgurdi batean, txinpartaz inguraturik eta zalapartaka: beste batzuetan sutan dijoan arbola baten antzera; baita illargi eta itaiaren itxuran, baiña, beti sutan...

– Eta Goikola'ko neskatxa ez al zan sekulan kobazulotik unen?

—Bere billa ibilli ziran ibilli guraso, senitarteko eta lagunak; aspertu ziranean, orduan Mari'k, bere menpean ondo portatu zalako, jantzi ederrak eta otzaratxu bat emon eutzoan.

– Otzaratxua zertarako?

– Otzaran ikatza imiñi eutson.

– Bere baserrian olagizonak al ziran, ba, ikatza emoteko?

—Etzerako bidean dijoala neskatoa, otzarako ikatza, urre biurtu.

– Zer poza artuko eben gurasoek urrea otzaran ikustean!

– Alabatxu, urreagaitik ala berriro alaba etxean egoalako?

—Biakgaitik, attitta.

Ama agertu zan berriro sukaldean, tresnak jaso eta gelak prestatu ondoren, seme -alabaxuei onela esanez:

—Gaurko naikoa da; laga biarko zeredozer; oak bero-bero dozuez eta lotaratu baño lenen, otoitzak egin.

Umetxoak lotaratu ziranean, amamak errautsagaz sukaldeko sua eztali zuen: bigaramon goizean, errautza kenduz, sua berriro bizi-bizi agertu zedin. Berekasa ziarduan:

Bai, ba, guk egunez bear dogun sua, gure aurrekoek gabaz bear dute. Biziak eta illak danok alkarregaz beti sutegiaren inguruan.

"Egia ba'zan, sartu dedilla kalabazan eta urten Elorriño'ko plazan:'

ARRINDA'tar ANES

=>=> =>=> =>=>

BERBALAPIKOA

Lotu= batu, alkartu, bat egia.

Jatorri= etorburu. nondiko.

Fogerazino= antxina egiten zan familien zerrendea.

Ingude= burdineari itxurea emoteko azpiko euskarria.

Marai= orain dala 300 urteko dirua.

Gurbizti= gurbizi askoko lekua.

Burdin·mea= burdinazko miuerala.

Andapara= errotako ubidea.